

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА
АКАДЕМІЯ»

Факультет гуманітарних наук

Кафедра літературознавства імені Володимира Моренця

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ «КОЛІР ПУРПУРНИЙ» ЕЛІС
ВОКЕР»**

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності – 035.1 ФІЛОЛОГІЯ

(Українська мова та література);

освітньої програми: *Мова, література,
компаративістика*

Прокопович Дар'я Сергіївна

Керівник: Веретельник Р. М.,
доктор філософії в галузі славістики
(PhD), доцент

Рецензент: Семків Р. А.,
кандидат філологічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою « _____ »

Секретар ЕК _____

« _____ » _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АФРО-АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА У КОНТЕКСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ.....	6
1.1. Становлення та особливості афро-американської жіночої прози.....	6
1.2. Вуманізм — як соціокультурна свідомість африканок.....	13
1.3. Система символів у романі «Колір пурпурний».....	18
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ «КОЛІР ПУРПУРНИЙ».....	25
2.1. Типи образів афроамериканок у романі «Колір пурпурний».....	25
2.2. Сестринство — як рушійна сила.....	32
2.3. Пошуки власного «Я» крізь призму расизму та насилля.....	36
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	43

ВСТУП

Гендерне питання не залишається поза увагою вже протягом століть. Жіночий рух вийшов за межі суспільства, і активно розвивається в літературі, про що свідчить і розвиток феміністичних студій. Аналіз міжкультурних текстів допомагає звернути увагу та висвітлити ті проблеми та жіночі образи, які були спеціально приховані чи незрозумілими іншим етнічним групам.

Феміністична критика не зосереджена лише на європейських чи східних традиціях. Важливий внесок у гендерну теорію зробили американські діячки. Коли ми говоримо про феміністичні студії в американській літературі, то слід згадати Елейн Шовалтер, Сандру Гілберт, Сюзан Губар, Одрі Лорд та Патрицію Коллінз. У своїх працях ці жінки досліджують основні аспекти становлення жіночої літератури, зокрема й афро-американок. Мультикультурні аспекти літературного процесу Америки переосмислюються у розрізі особливостей американської спільноти. Літературний дискурс характеризується розглядом етнічних, національних та культурних питань суспільства США.

У цьому контексті важливо звернути увагу на афро-американську літературу, а саме — жіночу прозу. Оскільки літературні твори афро-американських письменниць протягом століть були приховані та «приглушені», незважаючи на важливі проблеми, які вони висвітлювали. Прочитання творів афро-американської літератури, написаних жінками, дасть читачам поглянути на частину історії Америки з іншого боку. Це можливість прочитати про досвід пригноблення, расизму, насилля, переосмислення національної ідентичності та шлях становлення власного «Я» темношкірих жінок.

З огляду на такі теми афро-американської жіночої літератури цікаво дослідити особливості роману афро-американської письменниці Еліс Вокер «Колір пурпурний». Авторка нагороджена за цей роман Пулітцерівською премією з літератури у 1983 році, а сам твір отримав 2 кіноадаптації: у 1985 та 2023 роках.

Актуальність дослідження зумовлена у тому, що незважаючи на велику кількість досліджень теми фемінізму, аспекти розгляду американської літератури крізь афро-американську ще не закріпилися у сучасному суспільстві.

Мета і завдання дослідження

Мета цієї роботи — розкрити проблеми та особливості зображення становлення афро-американської жінки на початку XIX століття у романі «Колір пурпурний» Еліс Вокер».

Для досягнення мети були поставлені такі *завдання*:

- дослідити особливості афро-американської літератури;
- розглянути створення Еліс Вокер нового поняття «вуманізм», як тип фемінізму;
- проаналізувати особливості трансформації темношкірої жінки у суспільстві;
- охарактеризувати систему жіночих образів роману «Колір пурпурний» та виокремити типи персонажок у творі;
- дослідити систему символів у романі та проаналізувати їх роль у відображенні реалій темношкірих жінок у суспільстві Америки

Методи дослідження: феміністичний та теоретичний аналіз, міждисциплінарний, інтертекстуальний аналіз та описовий метод.

Об'єкт дослідження – роман «Колір пурпурний» Еліс Вокер».

Предмет дослідження – образна система та проблематика становлення афроамериканської жінки у суспільстві Америки.

РОЗДІЛ 1. АФРО-АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА У КОНТЕКСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

1.1 Становлення та особливості афро-американської жіночої прози

Сучасна американська література характеризується культурним та національним розмаїттям, а також постійним розвитком, про що свідчить зростання і популяризація творів афро-американок. Коли говоримо про американську літературу, то маємо згадати про її культурну множинність. Слід не забувати, що Америка — це країна іммігрантів, що відповідно і вплинуло на літературу. Із загальної маси американської літератури почали виокремлюватися твори письменників етнічних та інших меншин, що також спричинило розвиток відповідних наукових досліджень [4, с. 27]. Яскравим прикладом виділенням такої літератури є афро-американська.

Соціальні чинники, расова ідентичність та історичний розвиток сприяли на становлення афро-американської жіночої прози [5]. А отримання чорношкірими письменницями: Тоні Моррісон у 1993 році Нобелівської премії з літератури, а згодом і Пулітцерівської премії Еліс Вокер, позитивно вплинуло на розвиток афро-американської літератури жінок. З огляду на масштаб проблем, які висвітлено у творах та їх суспільного резонансу, можна назвати афро-американську літературу однією із найбагатших з точки розгляду етнічних літератур США [4, с. 50].

Відомо, що доля афро-американців непроста, і вивезення їх як рабів негативно вплинуло і на розвиток письменства. Вони були позбавлені власних літературних традицій письма, тому і усі знання предків

передавалися усним шляхом. На території Америки культурне становище темношкірих людей не поліпшилося, адже проводилися заборони на навчання рабів письменства. Тому спостерігаємо, що фольклор, музика та співи рятували афро-американців у збереженні власного пережитого досвіду, почуттів та історій. На основі цього можна виокремити одну з особливостей афро-американської літератури — невід’ємний та тісний зв’язок із музикою [4, с. 51]. Тут також слід згадати і про релігію, яка була важливим духовним супровідником і ледь не єдиною сферою, яка була відкрита, незаборонена для афро-американців. Вплив релігії, а саме уособлення Бога та його зображення у творах є важливим образом, зокрема у романі розглянутому у цій праці — «Колір пурпурний» Еліс Вокер.

Суспільство ставить багато викликів для афро-американських авторів, зокрема це і питання ідентичності та постійної дискримінації. Темношкірі літературні діячі ще на ранніх етапах розвитку Америки проявили себе, згадуємо такі імена як: Юпітер Хаммонд (Jupiter Hammond), якого вважають засновником афро-американської літератури (перший в історії Америки вірш афро-американця) і Філіс Вітлі (Phillis Wheatley) — перша афро-американська письменниця визнана в США [4, с. 51]. Аналізуючи історію розвитку становлення афро-американської літератури варто згадати про 3 головних періоди: Гарлемський Ренесанс, «Другий негритянський ренесанс» та “Третє негритянське відродження”. Кожен такий етап яскраво відобразився на формуванні сучасної літератури Америки. З часом все більше не лише афро-американські письменники, а й письменниці виходять на світову арену і отримують міжнародне визнання своїми сильними творами літератури. Афро-американське письменство пройшло довгий шлях від заборон до стійкого місця в літературному світі США. Найбільшим поштовхом до цього процесу розвитку став період «відродження» афро-американської культури, а саме — *Гарлемський Ренесанс*. На початок ХХ століття припадає переосмислення американської національної ідентичності, що яскраво відобразилося на створенні культурно-

мистецького руху чорношкірих американців. Гарлемський Ренесанс — це період розквіту, створення нового образу афро-американця, як талановитої, здібної та ерудованої особистості. *«Хоча Гарлемське Відродження самоопикується як відродження афроамериканського мистецтва, воно повністю вписується в суто американську традицію, яка визначає автентичне насамперед як справді американське, під чим, точніше, мається на увазі не британське»* [16, с. 507].

Головними ідеологами Гарлемського Ренесансу були В. Дюбуа та А.Локк, які під впливом німецьких праць ідеалістів поширювали ідеї європейського націоналізму на створення нової негритянської расової ідентичності [6, с.79]. Особливостями Гарлемського Ренесансу є: вихід за межі ізолюваності та початок розвитку афроамериканського мистецтва, утворення образу «Нового Негра», який протиставлявся «старому», своєю расовою впевненістю, віддавав належне предкам та негритянській народній культурі.

Розквіт афро-американського мистецтва позитивно вплинув і на художню літературу, зокрема, відбувається відокремлення жіночої літератури і вихід її з маси чоловічих творів. Найвідомішими афро-американськими письменницями періоду Гарлемського Ренесансу є Зора Ніл Герстон, Гвендолін Беннетт, Нелла Ларсен та Джессі Фосет. Ці авторки у своїх творах піднімали важливі теми, що стосуються негритянської жінки, а саме: шлях довгих пошуків власного місця у патріархальному світі, визначення ідентичності афро-американської жінки та боротьба її зі стереотипами та расизмом [6, с.79]. Як зазначає американська вчена Патриція Коллінз: *«Буття темношкірої жінки в суспільстві — це досвід постійного приниження та дискримінації жінок африканського походження»* [16]. Саме створення літературних творів афро-американськими письменницями дає змогу їм говорити про проблеми, які завжди замовчуються суспільством. Письменниці Гарлемського Ренесансу

та вплив їхньої творчості на світ надихнули на продовження розвитку жіночої афро-американської літератури.

Також важливим, але більш радикальним культурним підйомом афроамериканців називають «Другий негритянський ренесанс» або “*The Black Arts Movement (BAM)*” 1960-х років у США. Літературу цього періоду характеризують як політизовану та войовничу, оскільки у той час в Америці відбувалися численні суспільні заколоти, афроамериканці активно боролися за свої права та свободу, що і вплинуло на зміну зображення афроамериканців у літературі та і загалом у мистецтві [4, с. 54]. Варто говорити про те, що «Другий негритянський ренесанс» теж не залишив нас без впливових та визначних афроамериканських авторок, зокрема це Майя Анджелу, Ніккі Джованні, Одрі Лорд, Соня Санчез та інші. Проте незважаючи на те, що середина 1960-го року — період становлення нових традицій в афро-американській літературі, шлях темношкірих письменниць був тернистий. Зокрема, про це говорить і американська поетеса Одрі Лорд: «Дозвольте спершу я поясню вам, що значило бути чорношкірою поеткою в 60-ті. Це означало бути невидимкою. І це означало бути двічі невидимкою, коли ти чорношкіра феміністка, і тричі, коли ти чорношкіра феміністка і лесбійка» [7]. «Войовничість» «Другого негритянського ренесансу» проявляється, зокрема, у тематиці та особливостях творів темношкірих жінок. Зокрема, варто згадати Одрі Лорд, яка була центральною в багатьох визвольних руках, активною учасницею другої хвилі фемінізму, а у своїх поетичних творах закликала до расової та соціальної рівності й справедливості, відкрито говорила про сексуальність та квір-досвід [17]. Завдяки попередникам Гарлемського Ренесансу, діячі “BAM” розширили межі для популяризації афро-американського мистецтва, спробували створити базу для подальшого розвитку творчості темношкірих, а також надихнули та вплинули на сучасних відомих афроамериканських письменниць.

Після численних протестів та спроб «поставити на ноги» та показати світу літературу афроамериканців, у 1980-і – 1990-і рр. митцям вдалося посісти значне місце в культурі Америки. Саме цей період часто називають «Третім негритянським відродженням» [4, с. 55]. Цей новий період на відміну від попереднього, менш войовничий, автори «третього відродження» рухаються у спокійнішому темпі та акцентують увагу на глибинному аналізі афро-американських традицій, їхні пошуки ідентичності відбуваються через призму «західних», європейських традицій. Саме цей період афро-американської літератури можна вважати найбільш яскравим у контексті активного розвитку та популярності письменниць, наприклад, Тоні Моррісон, Еліс Вокер, Тоні Кейд Бамбари та Глорії Нейлор [4, с. 55].

Провідними темами творів афро-американських письменниць є зображення становлення темношкірої жінки у суспільстві, критика стереотипів, дискримінації та расизму, возвеличення жіночої дружби та сестринства, а також засудження патріархального суспільства. Проте говорячи про літературу афро-американських авторок, варто зазначити про її «подвійність». Маємо не забувати, що темношкірі жінки борються не лише з дискримінацією щодо статі, а і з расовою. Домінантність білого верховенства та чоловіків у суспільстві — це два світи Америки, в яких намагаються вижити темношкірі жінки. Поява конфліктів «всередині» фемінізму свідчить про те, що темношкірі жінки вважають, що вони страждали більше ніж білі, і тому певні теми, які висвітлюють у своїх творах афроамериканки будуть зрозумілі лише «кольоровим» жінкам [5, с.72]. Аналізуючи історію, можемо припустити, що темношкірі жінки намагалися просувати «стратегію самопомоги» у колі білого суспільства, притому реагуючи на політику білих творчо, зокрема і, створюючи літературні тексти.

Одрі Лорд у своїй праці гостро висловлюється щодо расизму та «білих» жінок: «Расизм — це проблема чорношкірих, кольорових жінок, і

тільки ми можемо це обговорити» [18, с. 124]. Одрі у своїй роботі висвітлює проблеми, з якими щодня борються темношкірі жінки, зокрема і на наукових семінарах, у супермаркеті чи на міжнародній культурній зустрічі про расизм. До прикладу, на міжнародному зібранні жінок відома біла американка-поетеса перериває читання творів кольорової жінки з метою демонстрації свого віршу, а потім, після досягнення своєї мети, просто тікає [18, с. 125]. Така ситуація описана Лорд є яскравим та ґрунтовним прикладом радикальної позиції Одрі щодо конфліктів, які виникають між «білими» та «кольоровими» жінками. На основі міркувань авторки можемо сказати, що у своїх творах афро-американки розповідають та описують страждання, досвід та душевний стан, які по-справжньому зможуть висвітлити лише темношкірі жінки, адже це ті проблеми, з якими вони зіткаються через свій колір шкіри і дотепер. Особливість літератури афроамериканок полягає і у тому, що вони виходять за певні межі літератури, розкривають нові можливості для досліджень та вивчення гендерних питань в контексті мультикультуралізму.

Дослідниця Енн Кемпбел у своїй статті виокремлює 10 варіацій фемінізму, зокрема й афро-американську. Такий варіант феміністичних досліджень характеризується як радикальний, і той, що відходить від європоцентричних підходів досліджень. “They maintain that race is the primary oppression and that gender is secondary to this. They are particularly critical of scientific work that under-emphasizes the impact of social and economic inequalities between the races. They deplore the failure of mainstream feminism to address the problems of women of color. Also sometimes referred as “Hip-Hop” Feminism – a “sassy” brand of African-American form of social, and political view from the black female perspective” [11]. Спостерігаємо, що для афро-американських письменниць, окрім тем свободи, сексуального насилля та дискримінації, важливе також висвітлення питання раси та культури. Проте варто зауважити, що образи жінок у творах афроамериканок сильні, феміністичні, вони не стають в позицію «жертви»,

а проходять важкий шлях самоідентифікації, пишаються своїм кольором шкіри та роблять усе для кращого майбутнього. Важливою особливістю афро-американської жіночої прози є тема релігії. Образ «Бога» трансформується у щось абстрактне, уособлює нову духовну обізнаність героїнь творів, а також допомагає у пошуку власної ідентичності. Релігія виконує роль інструмента для пригноблення жінок, проте водночас і спасіння. У цьому контексті варто згадати слова афроамериканської письменниці Еліс Вокер у її передмові до роману «Барва пурпурова»: *«Хоч би чим вважали книжку «Барва пурпурова» впродовж років з моменту публікації, для мене вона залишається теологічною працею, що досліджує подорож від релігії до духовності.... Я б подумала, що твір, який починається зі слів «Любий Боже...», одразу ж охрестили б книжкою про бажання зустріти та почути Отця-Прародителя. Таке бажання рідко було правдою — і це, напевно, багато говорить про наш час. Або, можливо, це книжка про язичницьке перетворення Бога з патріархального чоловіка-расиста на дерева, зорі, вітер та все решта, що майстерно приховувало від багатьох читачів справжню мету цього твору: дослідити важкий шлях когось, хто починає своє життя духовною юранкою» [3].*

Отже, афро-американська література пройшла довгий шлях у відродженні та становленні в культурному світі Америки. Твори афроамериканців можна аналізувати з точки зору расової, гендерної та мультикультурної обізнаності. Важливою та невід'ємною частиною афро-американської літератури є творчість жінок, які зробили величезний внесок у розвиток культури темношкірих. Афро-американські письменниці виходять за межі «звичайного» фемінізму. Вони порушують питання не лише дискримінацій щодо статі чи класового стану, а й — проблему расизму. Теми сестринства, материнства, духовної трансформації та вивільнення справжнього потенціалу темношкірої жінки у патріархальному, зокрема і білому, суспільстві є яскравими та провідними у творах афро-американських письменниць.

1.2. Вуманізм — як соціокультурна свідомість африканок

Коли ми говоримо про американський фемінізм, то одразу згадуємо такі імена, як Кейт Міллетт, Сандра Гілберт і Сюзан Губар, Елейн Шовалтер та Бетті Фрідан. Гілберт та Губар у своїх дослідженнях порушують питання стереотипів про жінок як «хранительок дому», акцентують увагу на проблемі обмеження жінок-письменниць у ХІХ столітті та говорять про те, що авторки є жертвами патріархальності і в літературі [1, с. 436]. Елейн Шовалтер зосереджується на дослідженні становлення жіночої літератури по-новому, з'являється теза про те, що література жінок «німа» у порівнянні з чоловічою. Шовалтер виокремлює три етапи розвитку жіночої літератури: жіночний, феміністичний та жіночий [2, с. 510]. Ці етапи характеризуються так, що спочатку відбувається інтернаціоналізація домінуючої літератури над жіночою, потім починається процес протесту та захисту свої прав проти цих стандартів, і останній етап — це пошуки ідентичності та відкриття власного потенціалу. Ідеї Елени активно почали обговорюватися в літературних колах США, та навіть стали певним ґрунтом для формування феміністичної критики американців [2, с. 511].

Фемінізм, як і будь-яке інше культурне чи соціальне явище не стоїть на місці й постійно розвивається. Про це, зокрема, свідчить і розвиток 3-ох хвиль фемінізму, одна з яких триває і досі. Зокрема, процес розвитку фемінізму яскраво відображається у його поділі на багато різних підтипів та напрямків.

Аналізуючи ідеї та твердження американських феміністичних діячок, варто звернути на емпіричність, соціоісторичність та мультикультуралізм США. У цьому контексті не забуваємо про відокремлення літератури афроамериканок, творчість яких слід розглядати через «чорну»

феміністичну критику. Дослідниця Патриція Коллінз, аналізуючи у своїй праці ідеї чорношкірих жінок-інтелектуалок (Еліс Вокер, Паулі Мюррей, Белл Гукс та інших), зазначає, що: *«Чорний фемінізм — це процес самосвідомої боротьби, який дає жінкам і чоловікам можливість втілити гуманістичне бачення спільноти»* [12, с. 394]. «Чорна» феміністична думка відрізняється від «білої» тим, що в основі афро-американського фемінізму лежить реальність, досвід, який пережили лише «кольорові» жінки, у яких своє, відмінне від інших, світосприйняття. Афроамериканських жінок об'єднує «спадщина боротьби» проти сексизму, расизму, насилля, спричинені історичними подіями, епохами чи етнічною приналежністю [12, с. 381].

У контексті афро-американської літератури та «чорного» фемінізму слід розглядати термін «вуманізм». «Наукове найменування культурної свідомості африканських жінок було певним феноменом серед афроамериканських та африканських письменниць, незважаючи на те, що поняття «вуманізму» хоч і не в чіткому розумінні, але існувало з давніх часів у африканському світогляді» [20, с. 166]. Проте вперше термін «вуманізм» використала Еліс Вокер у своєму романі «In Search of Our Mothers' Gardens: Womanist Prose» у 1983 році.

«Вуманізм — це термін для позначення соціокультурної свідомості африканок, висвітлення їхнього позитивного чи негативного досвіду в Африці та діаспорі» [20, с. 167]. Еліс Вокер на початку своєї збірки «In Search of Our Mothers' Gardens: Womanist Prose» зазначає, що «womanist» — це *«чорна або кольорова феміністка, яка любить інших жінок у романтичному та/або не романтичному плані, та яка віддана цілісності цілого народу. Вуманістка для феміністки, як фіолетовий для лавандового»* [23]. Вокер говорить про «жіночність» як про хоробрість, відважність, відповідальність, гідну та дорослу поведінку чорношкірих жінок, про їхню любов до інших, а не про «дівчачість», «слабкість» чи позицію «дитини» або жертви у суспільстві. Еліс Вокер не дарма асоціює «фемінізм» з лавандовим

кольором, а «вуманізм» — з фіолетовим. Її висловлення про те, що «вуманізм для фемінізму, як фіолетовий для лавандового» має метафоричне значення. Цією тезою Вокер зазначає, що фемінізм дуже блідий та слабкий рух у порівнянні з вуманізмом, так само як і лавандовий колір не такий насичений як фіолетовий. Дотепність та символічність Еліс Вокер відображається у тому, що фемінізм «блідий» як і лавандовий, оскільки цей рух більшою мірою пов'язаний із білими жінками ніж з кольоровими [14, с. 305]. Такий контраст відтінків зображує різницю між поняттями «фемінізм» та «вуманізм». Ідеї буржуазного фемінізму «білих» слабші, тьмяні та «розбавлені» у порівнянні з «насиченим» та масштабним спектром досліджень «кольорових» вуманісток. Аналізуючи роботу Еліс Вокер, Патриція Коллінз зазначає, що: *«Вокер переосмислює всіх людей як «кольорових», й універсалізує те, що зазвичай розглядають як індивідуальну боротьбу, але водночас вона залишає простір для автономних рухів самовизначення»* [12, с. 392-393].

Вуманізм — це про універсальність, цілісність. Це поняття не слід плутати з фемінізмом, адже це рух, який підтримують здебільшого чорношкірі та кольорові феміністки. “Womanism” також іноді характеризують як один із напрямків феміністичного руху, що зосереджується на досвіді, зусиллях та внесках чорношкірих жінок для суспільства [24]. На відміну від деяких західних феміністичних шкіл, вуманізм не зображає жінок як іграшок в руках чоловіків чи маріонеток. Вуманістична жінка завжди активна та видима у суспільстві [20, с. 167].

Коли ми говоримо про цілісність вуманістичної ідеології, то це про комплексну емансипацію жінок, зокрема і про благополуччя усіх кольорових та чорношкірих жінок у діаспорі та континенті. Протягом століть афроамериканці були жертвами не лише в історичному та соціальному контексті, а й — в літературному, адже у більшості досліджень висвітлюється одностороннє історичне бачення чорношкірих людей. Такі тексти насичені кліше та стереотипами про афроамериканців, і ці тексти

протягом довгого періоду поглинав увесь світ. Работоргівля, расове та гендерне гноблення — невід’ємна частина реальності афроамериканців. Саме у цьому контексті поширення поняття «вуманізму» — як певного простору для свободи формування власних думок, поглядів та політики кольоровим жінкам є важливим. «Конфлікти» між фемінізмом та вуманізмом насправді беруть свій початок ще під час зародження «фемінізму» як руху [14, с. 305]. У той час як суспільство не сприймало жінку у ролі авторки через патріархальність, у США білі жінки принижували чорношкірих через їхній низьке класове становище та відмовлялися підтримувати боротьбу та рух за свої права і свободу чорношкірих жінок. Тому можемо сказати, що вже у XIX столітті спостерігаємо суперечності всередині фемінізму.

Патриція Коллінз у своїй праці «Визначення чорношкірої феміністичної думки» звертає увагу на те, що питання визначення чорношкірої феміністки дуже суперечливе. По-перше, слід визначити кого можна вважати чорною феміністкою? Зараз суспільство усіх жінок незалежно від раси та поглядів класифікує як одне ціле феміністичне угруповання. Проте таке визначення суперечить дійсності та дискримінує чорношкірих жінок, змішуючи поняття «жінка» та «феміністка», а визначення африканського походження, як єдиного та основного чинника формування феміністичної свідомості чорношкірих — це сумнівне, суб’єктивне та безрозбірливе маркування усіх кольорових жінок [12, с. 379]. Хіба ми можемо сказати, що твердження про те, що фемінізм бореться за права усіх жінок? Проте чи цей опір поширюється лише на «білих» жінок? Так, ми можемо сказати, що білі феміністки західних країн певною мірою подібні до патріархату. Таку ідею слід розглядати крізь бінарну опозицію, де в патріархальному світі: чоловіки — це завжди домінуюча позиція, а жінки — друга, «слабка» частина. Таким чином відповідно для білих феміністок «іншими», «слабкими» та «нереалізованими» є кольорові жінки [14, с. 306]. Про навмисну відокремленість кольорових жінок також пише

Шовалтер. Вона зазначає, що саме чорношкірі жінки є тими «іншими», яких вважали невидимими у феміністичній критиці.

«Форми фемінізму, що намагаються подолати сексизм та класове гноблення, проте нехтують расові чинники, пригнічують усіх як жінок, так і чоловіків» [5, с. 72]. Білі феміністки вирішили не звертати увагу на расові проблеми, а залишити свій фокус лише гендерних питаннях. Тому «вуманізм» — це можливість для чорношкірих жінок мати власний голос та свободу у проявленні власного потенціалу. Еліс Вокер стверджувала, що білі феміністки залишали за собою перевагу у визначенні «жіночності», притому викинувши з поля досліджень, кольорових жінок [23, с. 374]. Саме вилучення кольорових жінок з галузі літератури фемінізмом спонукало Еліс Вокер у створенні такого руху як «вуманізм». Поява цього явища дало зрозуміти, що кольорові жінки остаточно виходять з тіні білих письменниць та дослідниць, і чітко заявляють про важливість вивчення системи їхніх проблем та цінностей. Вуманізм розглядається як рух чи теорія виживання чорношкірих жінок, акцент не лише на гендерних питаннях, а — на расовій та класовій дискримінації. Універсальність вуманісток Еліс Вокер метафорично порівнює із садом: *“Mama, why are we brown, pink, and yellow, and our cousins are white, beige, and black?” Ans: Well, you know the colored race is just like a flower garden, with every color flower represented”* [23].

З моменту введення терміну «вуманізм» це явище значно розширило свої межі функціонування та охопило різні сфери життя чорношкірих жінок. Зокрема і Еліс Вокер у своїх наступних творах таких, як: «Колір пурпурний», «Володіти таємницею радості» та «Храм мого знайомого» розвиває «вуманізм» як духовний та релігійний аспект жіночності. Окрім цього поняття, «womanism» інтегрує й інші течії фемінізму, зокрема «екофемінізм» [14, с. 313]. «Вуманізм» намагається тримати баланс та запобігати минулих помилок феміністок щодо утисків чорношкірих жінок.

1.3. Система символів у романі «Колір пурпурний»

«Колір пурпурний» (також «Барва пурпурова») — це епістолярний роман афроамериканської письменниці Еліс Вокер. За цю книгу авторка отримала Пуліцерівську премію у 1983 році та Національну книжкову премію художньої літератури, що зробило її першою чорношкірою жінкою, яка отримала таку нагороду. Також цей роман має 2 кіноадаптації, а екранізація Стівена Спілберга отримала безліч номінацій премії «Оскар». Романи Еліс Вокер зосереджені на висвітленні проблем чорношкірих жінок, вона акцентує увагу на расовій, класовій дискримінаціях, а також показує боротьбу проти сексуального насилля та сексизму.

«Колір пурпурний» — це важка історія про реальність чорношкірих жінок, про їх болючий досвід та труднощі, з якими вони борються у патріархальному суспільстві. Цей роман розповідає про історію дівчини Сілі, яка у 14 років стала жертвою зґвалтування власного вітчима, а згодом і жорстокого поводження чоловіка та його дітей. Сілі пише листи спочатку Богу, а потім своїй молодшій сестрі Нетті, і це єдине, що спонукає її до життя. Цей роман висвітлює питання становлення ідентичності чорношкірої жінки крізь призму гноблення та насилля, а також про розкриття власного потенціалу.

Роман “The Color Purple” насичений системою образів та символів, які пройшли певний шлях трансформації. Важливим аспектом розгляду є тема релігійності та особливості зображення Бога. Еліс Вокер у цьому романі з одного боку змальовує релігію, як інструмент гноблення жінки, а з іншого — безпечний «острівець» та єдине сховище та порятунок для головної героїні. Зокрема, вже на початку роману бачимо застереження: *«Ніколи не кажи нічого нікому, окрім Господа. Бо це може вбити твою мамусю»* [3]. Дівчинка з чотирнадцяти років після зґвалтування починає писати листи

Богу, через свою самотність, а також бажанні розповісти про свій гіркий та болючий досвід. У цих зверненнях до Господа вона описувала усі події життя детально, справжні емоції та почуття, якими не могла ні з ким поділитися. Ці листи нікуди не відправлялися, проте вони стали єдиною розрадою після смерті матері та від'їзду найдорожчої для неї людини — молодшої сестри Нетті. Кожен лист починається зі слів «*Любий Боже*». Селі вважає Творця єдиним, кому може довірити свої секрети, зокрема і той сором, страждання і біль після зґвалтування людиною, кого вважала своїм батьком. Образ Бога для Селі був у певному розумінні ангелом-охоронцем. Це яскраво зображено у її відповіді на те, що вона залишається одна, без сестри, з тираном: «*...Але вголос я сказала, Та нічо страшного, нічо страшного, допоки я можу написати слово Б-о-г, я не одна*» [3, с. 36]. Символічно, що саме наступний її лист вперше і в останнє починався зі слів «*Б-о-ж-е*». Незважаючи на це, образ «Бога» яскраво трансформується у цьому романі. Упродовж свого життя у Селі з'явилося чимало жінок, які підтримували її та за допомогою яких, вона звільнилася від чоловічого рабства. Ми спостерігаємо глибоку духовну трансформацію головної героїні та зміну її ставлення до того «Бога», якому вона протягом років писала. Селі почала звертатися до своєї сестри, а не до Господа: «*Більше я не пишу листи Богу. Я пишу тобі*» [3, с. 235]. Однією з причин такої зміни поглядів, звичайно є факт, що Селі дізналася, що її молодша сестра не мертва і навіть надсилала їй листи, які безсердечно були забрані містером___. Проте тут варто звернути увагу на подальші міркування героїні, яка переконана, що Бог — це лише один із інструментів патріархату, і який лише шкодить, а не допомагає їй. «*..А ще він дав мені мертвого татка, божевільну мамцю, вітчима-негідника й сестру, яку я вже більше ніколи не побачу. Бог, якому я молилася і писала листи, — чоловік. І поводить він так, як і всі чоловіки. Він нікчемний, забудькуватий і підлий.*» [3, с. 235]. Така кардинальна зміна ставлення до Бога є символічною та переплітається із самим періодом життя Селі. У першій

частині книги головна героїня фактично була рабинею та підпорядковувалася чоловікам. У ті моменти вона писала листи Богу. Проте її історія життя розвивається, і відповідно дружба з жінками, новий особистий досвід змінює і дає їй певну свободу. Саме з цим виходом за межі суспільних обмежень вона усвідомлює, що той Бог, якому вона писала листи увесь той час — це білий чоловік, якому байдуже на її долю. *«Якби він хоч раз почув бідних темношкірих жінок, світ був би іншим, я впевнена»* [3, с. 236]. На такі роздуми та зміну поглядів її наштовхнула подруга Шуг Ейвері. Сілі не сприймала традиційний образ Бога та те, що він — білий чоловік, який не чує молитви темношкірих жінок. У такий спосіб Еліс Вокер переосмислює суть визначення «Творця». Це уявлення про Всевишнього абстрагується та перероджується у більш духовне значення. Словами героїні роману Шуг, Еліс Вокер звертає увагу на шлях до моральної обізнаності, і як зазначає у передмові сама письменниця: *«Цей роман став шансом, як для мене, так і для головної героїні Сілі зустріти Те, Що Лежить Поза Межами Розуміння, Але Не Поза Межами Любові.»* [3, с. 10]. *«Тим, Що Лежить Поза Межами Розуміння»* авторка називає Велику Таємницю, тобто духовне переосмислення навколишнього світу. Поняття святості та Бога трансформується і набуває нового, філософського значення. *«Бог — усередині тебе і всередині кожної людини. Ти приходиш у світ із Богом. Та лише ті, хто шукають, знаходять це. Іноді воно показує себе навіть коли ти не дивишся, або не розумієш, що шукати. Для більшості таким проявом стають труднощі, думаю. Горе. Кепські відчуття.»* [3, с. 239]. Бог не має конкретного вигляду чи особи, він метафізичний: *«На це не можна дивитися, як на щось відділене від усього, як на щось окреме від тебе. Я вірю, що Бог — це все навколо. Усе, що існує, існувало, чи існуватиме. І коли ти це відчуєш і будеш щаслива це відчутти, тоді ти віднайдеши Бога»* [3, с. 241]. Еліс Вокер вдалося майстерно зобразити проблему домінантності чоловіків, яка поширилася також і на релігійність, адже як зазначала Шуг у романі: *«Чоловіки все псують... Вони змушують*

тебе думати, що вони всюди. А коли ти починаєш вірити в те, що вони всюди, то починаєш вірити, що Бог — теж чоловік. Але ні.» [3, с. 241]. Отже, образ Бога зі старого, білого і сивого чоловіка трансформується в простір, зорі, дерева, людей.

Аналізуючи роман «Колір пурпурний», звертаємо також увагу на символіку кольорів. Використані барви формують певне фундаментальне розуміння героїв та подій, створюють відповідну атмосферу та впливають на розвиток сюжету і персонажів [8]. Прагматичність глибини роману посилюється підбраною Еліс Вокер палітрою кольорів. На сторінках роману ми простежуємо вплив більшості кольорів, наприклад, пурпурного, червоного, чорного, жовтого, рожевого і т.д. Кожен колір має своє особливе та символічне значення, яке описує персонажа чи певні події роману. Нам варто розглянути лише три використаних кольори: пурпурний, червоний та рожевий, які взаємопов'язані та найкраще символізують шлях трансформації героїнь.

Фігурує у цьому романі пурпурний колір. Він зокрема є у назві твору, але окрім цього є багатограним символом, який збагачує тему духовності та творчості [8]. Пурпурний колір слід розглядати з кількох аспектів. Спершу звертаємо увагу на слова в передмові самої авторки: *«Якщо вислів «нас переслідує те, від чого ми намагаємося втекти» правдивий, то «Барва пурпурова» (цей колір завжди як несподіванка, але він у природі всюди)...*» [3, с. 10]. Пурпурний — символ трансформації головної героїні Сілі. Дівчина із самого початку вважає цей колір королівським і прагне його мати у своєму гардеробі. *«Вона пішла зі мною до крамниці. Я думала, який би колір носила Шуг Ейвері. Вона для мене як королева, зізналась я Кейт, можливо, щось пурпурове, можливо, ще із червоними деталями»* [3, с. 39]. Зрештою, перебуваючи у вимушеному шлюбі, Сілі не мала можливості оточити себе пурпурним кольором. У її житті до певного моменту були лише темні фарби, які відображали стан її понівеченої душі та боротьбу на виживання. Пурпуровий колір також у цьому контексті уособлює

духовність, нагадування насолоджуватись життям та звертати увагу на дрібниці, які допомагають відчутти себе по-справжньому живим. Релігійну філософічність поглядів на пурпурний колір підтверджує цитата з твору: *«Я думаю, Бог нервується, коли ми проминаємо десь у полі пурпурову барву й навіть не помічаємо її»* [3, с. 240]. Пурпуровий колір стає частиною Божого творіння, ніби нагадує нам цінувати життя, захоплюватися його яскравістю та красою, а також не забувати про існування приємних ситуацій в житті. *«Я так часто про нього думала, що навіть не помічала Божих творінь. Не помічала листя кукурудзи (як Богові це вдалося?), не помічала пурпурового кольору (звідки він взявся?), не помічала диких квіточок.»* [3, с. 241].

Пурпурний в аналізованому романі також має семантику болю — колір синців, після побиття. Протягом історії жінки були жертвами фізичного насилля, зокрема Сілі бив її вітчим, а згодом постійно і чоловік, Софію жорстоко побила поліція та і в шлюбі траплялися випадки фізичного насилля. Пурпурний уособлює жінок, які побиті життям у прямому та переносному значенні. Насильство у романі зображується як нормалізований досвід чорношкірих жінок як у сімейному житті, так і на суспільному рівні. Це яскраво зображується у сцені, де Софію дуже сильно побила поліція, її лице було настільки покалічене, що його порівнюють з кольором баклажана: *«Коли я побачила Софію, то не зрозуміла, чому вона взагалі вижила. Вони розтрощили їй череп, роздробили ребра. Вони розірвали їй ніс збоку. Одне око тепер сліпе. Вона вся в забоях, з ніг до голови. Язик розміром із мою долоню, стирчить між зубами, як шмат гуми. Вона не може говорити. Шкіра кольору баклажана»* [3, с. 116]. Після прочитання такого опису страшно навіть і уявити, з якою силою знущалися над дівчиною. Тому пурпуровий або фіолетовий у певному сенсі про біль, знущання, насильство над чорношкірими жінками, це уособлення негативного досвіду, який заподіяли чоловіки.

Проте таке негативне втілення пурпуру переплітається із символом розвитку, відродження та свободи. Головна героїня Сілі прагне до

пурпурового, до звільнення від чоловічого рабства. Цей колір стає метафорою незалежності жінки. Звільнившись від ненависного шлюбу, Сілі починає шити штани для Софії і обирає для них саме поєднання червоного та пурпурового кольорів. *«Одна штанина буде пурпурова, друга червона. Я уявляю Софію в цих штанях, і як вона перестрибує в них через місяць»* [3, с. 264]. Такий синтез кольорів аж «кричить» про свободу Сілі. Її вибір говорить про звільнення справжнього потенціалу та показує шлях до індивідуальності, сміливості та внутрішнього піднесення. До того ж аналізуючи момент із пошиттям штанів, спостерігаємо символічний контраст: побитої та відновленої жінки. Софія, яка була жертвою безсердечного побиття та расизму від білих чоловіків із обличчям кольору баклажана, трансформувалася в триумфуючу жінку, яка у королівському кольорі буде «йти по головах» кривдників, «перестрибуючи і місяць». За допомогою такої зміни символіки пурпурового кольору Еліс Вокер показала жінкам, зокрема і чорношкірим, що існує можливість звільнитися від кайданів насильницького патріархального світу та здобути абсолютну свободу та внутрішній спокій. Таку трансформацію також символізує кімната головної героїні, її нарешті вперше особистий простір, який вона отримала після нескінченних років знущань: *«У моїй кімнаті все пурпурового та червоного кольору, крім підлоги. Вона пофарбована у яскраво жовтий. Шуг підійшла до пурпурової жабки на полиці над каміном»* [3, с. 344]. Бачимо, що навіть така дрібниця як статуетка, до речі, іронічно вирізьблена і подарована колишнім чоловіком аб'юзером — пурпурного кольору.

Другий колір, який варто розглянути у контексті цього роману — червоний, який є одним із найяскравіших також з погляду емоційного ефекту. Він зазвичай асоціюється із пристрастю, скандальністю, енергійністю та зухвалістю. Саме такими визначеннями можна охарактеризувати одну з героїнь роману — Шуг Ейвері. Саме ця жінка одна з тих, що змінила життя Сілі і була прикладом не лише краси, мужності, а й

стилю. У перший же день свого приїзду Шуг виглядала ефектно: «Червона вовняна сукня і чорні перли на пишних грудях» [3, с. 67]. Також для свого першого виступу у барі Шуг знову обрала червоний, ефектний колір: «...у тісній червоній сукенці, на ніжках нахабні червоні черевички...» [3, с. 100]. Червоний у контексті цього роману уособлює мужність та силу, а також відображає світогляд Шуг, яку часто називали “fallen woman” і її відсутність докорів сумління за обране життя. Окрім цього, червоний колір символізує певною мірою протест проти патріархальності, адже саме Шуг завжди, одягаючи яскравий, зокрема червоний одяг, вільно та безсоромно висловлювалася проти чоловічих наративів. До того ж червоний елемент вбрання у дружини в гардеробі сприймається домінантними чоловіками як заборона: «*Ні-а, він не платитиме за щось червоне (про сукню). Надто радісне на вигляд*». [3, с. 39].

Також слід розглянути символічність рожевого у романі. Традиційно рожевий асоціюється із жіночністю, ніжністю та теплотою [8, с. 173]. Цей колір є уособленням сестринства та жіночої дружби, а також дуже часто його пов’язують із фемінізмом. У романі цей колір імпліцитно висвітлює тему сексуальності та привабливості, це проявляється у тому, що Шуг допомогла Сілі почати досліджувати власне тіло, а також говорити на тему сексу. Крім того рожевий колір є символом трансформації жінок та звільнення їхнього потенціалу. Особняк Шуг «*великий та рожевий і трохи схожий на сарай*», а мрія про створення «*круглого рожевого будинку, схожого на якийсь фрукт*» зображає нам свободу та певну незалежність героїні у патріархальному суспільстві.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ «КОЛІР ПУРПУРНИЙ»

2.1. Типи образів афроамериканок у романі «Колір пурпурний»

У романі «Колір пурпурний», окрім порушення питання гендерної та расової дискримінації чорношкірих жінок, авторка зосереджується на внутрішніх переживаннях афроамериканок. Образна система жінок різноманітна, проте кожна з них уособлює силу та мужність, а також здатність боротися не лише з патріархальним суспільством, а й проти дискримінацій з боку білих. За допомогою різних образів жінок Еліс Вокер висвітлює соціальні теми та відображає актуальні у суспільстві проблеми. Важливо зазначити, що жінки є центральними у цьому романі, а також вони стали головною підтримкою для головної героїні та вплинули на її трансформацію, звільнення від рабства.

Сілі — головна героїня роману, чорношкіра дівчинка, яка ще підлітком стала жертвою сексуального насильства. Чотирнадцятирічною вона була зґвалтована вітчимом, якого протягом довгого періоду вважала своїм батьком, а також регулярно була жертвою побиття та ментального знущання. Потім примусово була видана заміж, де фактично стала рабинею і мала доглядати дітей чоловіка. В тому шлюбі її постійно били та знущалися. Однак, образ Сілі — це також приклад трансформації та душевного відновлення жінки. Вона пройшла шлях визволення від рабства та непростий період зцілення, у якому їй допомогли жінки. Сілі висвітлює

звільнення справжнього потенціалу темношкірої жінки, яка зазнавала пригноблення протягом усього життя.

На початку твору єдиним до кого зверталася Сілі та намагалася віднайти розраду був Бог. Вона пише йому листи, де висвітлює власні думки і переживання, тому епістолярний виклад тексту допомагає нам краще зрозуміти головну героїню [9]. За допомогою цих листів ми є свідками її еволюції. Листи до Бога виявилися на початку для Сілі єдиним місцем та можливістю висловлювати та хоч якось проживати усі ситуації та емоції. Зі слів «*Любий Боже*» починалася її письмова терапія. Можемо сказати, що початок написання листів — це перший крок Сілі до відстоювання власного голосу та думки.

Сілі — любляча сестра. Вона фактично врятувала свою молодшу сестру Нетті від сексуального насилля їхнього вітчима, а також від примусового та нещасливого шлюбу, пожертвувавши собою. «*Я бачу, які він (вітчим) дивця на мою молодшу сестру. Вона перелякана. Але я сказала Подбаю про тебе*» [3, с. 17]. Сілі, жертвуючи своїм тілом, захищає гідність молодшої сестри: «*Я попросила його взяти мене замість Нетті, коли наша нова матуся захворіла*» [3, с. 22]. Головна героїня вже почала усвідомлювати, що вона була понівечена, але з усіх сил захищала молодшу сестру, бо любила її та хотіла кращого, незалежного майбутнього. Саме стосунки Сілі з сестрою є першими, в яких обоє відчують безумовну любов. Їхній зв'язок витримує все: і сімейні сварки, насилля, тривалу розлуку та головне — час [13]. Яскравим підтвердженням цього є цитата з тексту, яка показує, що навіть після тривалого мовчання, невтішних новин про загибель всіх людей на кораблі, де була Нетті, Сілі до останнього не сприймає факт її можливої смерті: «*...І не вірю в те, що ти померла. Як ти можеш померти, якщо я досі відчую тебе?*» [3, с. 315]. І найголовніше те, що Сілі справді мала рацію, адже її молодша сестра виявилася живою та повернулася додому.

Також образ Сілі звертає увагу на питання усвідомлення сексуальної орієнтації чорношкірих жінок. Початок дружби із Шуг, а згодом і романтичні стосунки з нею розкриває тему лесбійства у патріархальному суспільстві. Справжнє ставлення головної героїні до чоловіків яскраво бачимо у наступних цитатах:

«Я навіть не дивлюся на чоловіків. Це правда. Однак я дивлюся на жінок, бо я їх не боюсь» [3, с. 19].

«Чоловіки мені схожі на жаб, коли знімають штани. Хоч як не цілуй, для мене вони так і лишаються жабами» [3, с. 307].

Окрім цього головна персонажка — приклад чорношкірої жінки, якій вдалося звільнити від кайданів власний потенціал. Сілі — чудова кравчиня. Вона постійно щось шила, це заняття їй допомогло виживати під час ненависного життя у шлюбі. Згодом ця справа стала бізнесом дівчини, вона займалася пошиттям штанів, різних фасонів, розмірів та кольорів, доступних людям: *«Ми почали шити штани ще вдома, і я не можу зупинитись...Я пошила вже так багато штанів, що Шуг мене дразнить. Я не знала, який процес запустила, жартує вона. Штани висять на всіх кріслах, звисають із дверей серванта» [3, с. 259].* Також пошиття штанів було у певному сенсі терапією та заспокійливим: *«Я почала цим займатися, щоб не вбити тебе (про чоловіка)» [3, с. 307].* Згодом усі родичі носили пошиті Сілі штани, а звичайне хобі перетворилося у власну справу, яка приносила гроші. Ми можемо розглядати таку зміну у житті головної героїні як вияв феміністичного процесу, адже жінкам, а чорношкірим й поготів, раніше не було дозволено вдягати штани та займатися власним бізнесом. *«Її привабливість як персонажа залежить, однак, від того, що вона залишається для читача цілісною людською істотою, а не вішалкою для одягу, на яку можна повісити феміністичну ідеологію.» [21].*

Отже, розглядаємо багатогранний образ Сілі крізь призму поняття «вуманізму». Еліс Вокер, створивши таку героїню, яскраво зобразила

проблеми та справжні переживання чорношкірих жінок, висвітлила труднощі на шляху духовної трансформації, а також показала на прикладі Сілі, що є можливості звільнитися від домінантності чоловіків та розкрити власний потенціал.

Другим, не менш важливим образом у цьому романі є Нетті, молодша сестра Сілі. Ця дівчинка — приклад чорношкірої жінки, яка змогла вирватися із тенет загарбницьких і гвалтівних рук вітчима та і загалом від чоловіків. Нетті пішла іншим шляхом, вона працює на благо африканській спільноті, віддана традиційним цінностям та релігії [21]. Вона із дитинства вважалася найрозумнішою, завжди із сестрою намагалися вчитися разом, бо усвідомлювали, що це квиток у краще майбутнє: *«Ми обоє завзято вчилися за книжками Нетті, бо знали, що мусимо бути розумні, щоб утекти»* [3, с. 25]. Навіть коли її сестру примусово видали заміж і вона була вагітна, Нетті допомагала їй у навчанні: *«Допомагає і мені з правописом та з усім, що, на її думку, я маю знати. Що б не сталося, Нетті наполегливо намагається навчити мене всього, що відбувається у світі. А вона хороша вчителька. Лише думка про те, що вона може одружитись із кимось як містер_____ чи опинитись на кухні якоїсь білої леді, вбиває мене. Цілісінький день вона читає, учиться, тренує своє письмо і намагається змусити нас думати...Її друге ім'я — Терплячість»* [3, с. 34-35].

Незважаючи на велику відстань від сестри та довготривалу розлуку, дівчина як і обіцяла постійно писала листи. І завдяки ним ми можемо побачити, що Нетті ставала все більш освіченою та грамотнішою, що відображалось в її повідомленнях. Навіть на відстані дівчина навчала свою сестру, розповідаючи цікаву інформацію та усі історії про Африку. Образ Нетті також уособлює розвиток та трансформацію темношкірої жінки, яка отримавши освіту, намагалася допомогти племені африканців своїм місіонерством. Листи, які писала Нетті до Сілі протягом трьох десятиліть — це один із способів освіти старшої сестри, який імпліцитно зображено у

творі. Згодом ми спостерігаємо, що Сілі під впливом грамотних листів молодшої сестри покращила свою англійську. Нетті наступні тридцять років свого життя присвячує місіонерству, навчанню, догляду за племінниками та відчайдушними спробами зв'язатися із улюбленою та єдиною сестрою. Цей образ жінки допоміг Еліс Вокер відобразити іншу, можливу долю чорношкірої жінки, якій вдалося «вирватися» на стежку навчання та допомагати іншим чорношкірим боротися у білому суспільстві Америки.

Наступним важливим образом жінки цього роману слід розглянути Софію Батлер. Це дружина одного із синів чоловіка Сілі – Гарпо, і саме ця дівчина перша показує приклад і застерігає головну героїню, що потрібно боротися з чоловіками. Софія — це образ сильної жінки, яка не дозволяла себе образити і завжди відстоювала власні права. Коли її чоловік почав бити, то вона завжди давала відсіч. І коли побачила, що для Гарпо шлюб і секс — це «евфемізми для чоловічого домінування», то вона зрікається від почуттів і йде від нього [21]. Дівчина не стоїть осторонь насильства і робить те, що хоче вона, а не її чоловік. Вона завжди прямолінійно висловлюється: *«Він хоче собаку, а не дружину»* [3, с. 114]. Окрім того, що Софія відбивалася від чоловіка, вона ще й боролася проти расизму. Найкраще її безстрашність описує ситуація із бійкою з мером. Софія на пропозицію стати служницею білої жінки мера відповіла коротко і чітко: *«Чорта лисого»*. Це спровокувало мера напасти на дівчину, яка в свою чергу почала відбиватися, адже усі знали, що, коли хтось дає їй ляпаса, вона не стоїть на місці. Тому *«Софія вирубила того чоловіка»*, а потім і по-справжньому билася з поліціантами. [3, с. 114].

Отже, образ Софії уособлює активну боротьбу проти знуцань чоловіків та білого суспільства. Вона фізично протистоїть усім, хто їй принижує її і жодного разу не боїться наслідків власних дій.

Найяскравішим жіночим образом роману «Колір пурпурний» є Шуг Ейвері. Блюзова співачка, яка обрала себе та жила за власними правилами.

Вона стає справжнім поштовхом до активного життя для головної героїні, допомагає розкрити їй потенціал та любити себе. Шуг мужня, чуттєва, смілива та незалежна чорношкіра жінка. Незважаючи на те, що суспільство називає її *«la femme fatale»* і фактично зневажає за те, що вона вийшла за межі визначених соціальних понять, Шуг насолоджується своїм життям та ще й змінює інших. Її образ також важливий із феміністичного боку, адже це масштабна особистість, яка не підкоряється чоловікам, а навпаки ставиться до них відкрито зверхньо та зневажливо: *«Чоловіки все псують, каже Шуг»* [3, с. 241]. *«Чому жінки мають перейматися тим, що скажуть люди? Для мене це загадка»* [3, с. 246].

Яскравість особистості Шуг Ейвері підкреслює її одяг. Вона завжди обирала сміливі кольори та образи, і була єдиною (до певного моменту) у романі з таким вільним вибором у вбранні. *«А одягнена вона була неймовірно. Червона вовняна сукня і чорні перли на пишних грудях. Блискучий чорний капелюх збоку із чимось схожим на пір'я смугастого яструба. У руках вона тримала маленьку сумочку зі зміїної шкіри, що пасувала до туфель. Мала такий стильний вигляд, що, здавалося, навіть дерева навколо будинку ніби прихилилися ближче, щоб краще її розгледіти»* [3, с. 67]. Легкість характеру Шуг влучно передає цитата: *«А мої діти з бабусею, каже. Бабуся має до них терпіння, а мені треба було їхати. Ти за ними сумує? Запитала я. Не, відповіла вона. Я не сумую ні за чим»* [3, с. 72].

Символічно, що саме Шуг Ейвері — блюзова співачка, яка гастролює зі своїми концертами. Еліс Вокер так зображає традиції афро-американської релігії, подвійну свідомість культури афроамериканців. Ми можемо простежити в романі зв'язок Шуг з реальною постаттю афро-американської блюзової виконавиці — Бессі Сміт. Вона вважається найпопулярнішою жіночою блюзовою співачкою в епоху джазу в Америці, а також її називають «Імператрицею блюзу». Цікаво, що в самому романі «Колір пурпурний» Шуг Ейвері згадує про Бессі як свою подругу та виконує її

пісню *“A Good Man Is Hard to Find”*: *«Спочатку Шуг заспівала пісню про когось на ім'я Бессі Сміт. Пояснила, що Бессі — то її знайома. Стара подруга. Пісня називалася Хорошого чоловіка знайти важко»* [3, с. 100]. Простежуємо, що Шуг Ейвері також мала сценічне ім'я — Королева Бджіл, яка збирала своїм голосом повні бари та зали по всій Америці. В образі Шуг, Еліс Вокер зображує чорношкіру жінку, яка має власний голос і можливість розповідати свої історії, думки та хвилювання через пісні. Тексти блюзових пісень жінок здебільшого висвітлюють проблеми чорношкірих людей, расову дискримінацію, лесбійство, тему сексуальності та стосунки з чоловіками. Символічно Шуг створює пісню про страждання жінки і погане ставлення чоловіка, яку присвятила головній героїні — Сілі. Образ блюзової афро-американської співачки Шуг Ейвері досить алегоричний, адже Шуг втілює «моральну амбівалентність більшості чорношкірих американців щодо музики та поведінки, які, на їхню думку, роблять з поганої ситуації найкраще» [21], і саме образ «фатальної жінки» Шуг відображає ставлення суспільства до чорношкірих жінок, які йдуть за межі соціально визначених рамок.

Отже, Шуг Ейвері є втіленням сексуальної сили. Вона відіграє роль професорки самореалізації та бажання [21]. Стає провідником у реалізації іншої жінки, допомагає віднайти справжнє «Я» та боротися проти домінантності чоловіків. Шуг показує приклад, що потрібно насолоджуватися життям, власним тілом, справою та стосунками з іншими людьми. *«Він сказав, По правді, Шуг поводитьсь мужніше, ніж більшість мужчин. Маю на увазі, вона відверта й чесна. Висловлює свою думку, і їй байдуже, до біса невдах, сказав він. Шуг боротиметься. Як Софія. Вона має намір прожити це життя на повну і бути собою попри все.»* [3, с. 326].

2.2. Сестринство — як рушійна сила

«Колір пурпурний» — роман, який висвітлює не тільки темні сторони життя афроамериканських жінок, а й зображає справжню силу сестринства та жіночої підтримки, яка є однією із мотивуючих сил твору. Еліс Вокер, написавши «Колір пурпурний», дала голос чорношкірим жінкам, які на той час не мали його. «Через свої романи вона успішно переосмислює негативні образи, які панують щодо чорних жінок. Уокер зображує їх як здатних реалізувати свій потенціал через свої життєві вибори» [15, с. 26]. Проте головною характеристикою жіночих образів у романі «Колір пурпурний» є те, що вони підтримуючи одна одну, боролися проти визначених патріархальних норм суспільства. Кожна героїня роману солідарна одна з одною, зміцнювала дружбу, підтримку та любов, що допомогли їм разом пройти через болючий досвід. «Колір пурпурний» — це про силу жінок, які підтримуючи одна одну, домоглися свободи та можливості «бути почутими». Саме завдяки зв'язку сестринства жінки відчувають любов, добро та прийняття [19, с. 19].

Спостерігаємо, що між усіма героїнями роману — Сілі, Нетті, Шуг, Софія, Мері Агнес існує тісний зв'язок. Саме завдяки підтримки цих жінок головна героїня змогла стати мужньою, незалежною особистістю. Вплив сестринства на Сілі можемо умовно поділити на три етапи. Спершу, Шуг та Софія стали наставницями, які показали Сілі справжню силу, розуміння, можливості та сміливість діяти. Другий етап можна охарактеризувати як процес любові та прийняття. Завдяки тому, що інші жінки випромінювали цілковиту турботу та підтримку, поширювали справжню любов, Сілі навчилася цінувати себе, а навички захисту та відстоювання своїх прав передавала іншій, скривдженій дівчині — Мері Агнес. І третім етапом є

пробудження власного потенціалу та усвідомлення почуттів. Середовище спотворювало людину, затьмарюючи її справжнє «Я», а опора інших жінок допомогла «пробудитися» та почати проявлятися у суспільстві. Завдяки Софії Сілі почала усвідомлювати цінність гніву та мотивації: *«А що ти робиш, коли злишся?...Ти маєш розбити голову містера ____, сказала вона. А про царство небесне потім подумаєш»* [3, с. 62]. Водночас Шуг допомогла у розкритті сексуальності та таланту Сілі до шиття. Забравши з ненависного шлюбу, Шуг стала поштовхом у реалізації потенціалу подружки та започаткуванню бізнесу, за допомогою, якого подруга «вийшла з тіні», почала виражати та цінувати свої здібності та тим, ким вона є. До прикладу, слова Шуг, в яких яскраво відображається жіноча підтримка: *«Ти не моя прислуга. Я привезла тебе в Мемфіс не для цього. Я привезла тебе сюди, щоб любити тебе й допомогти стати на ноги»* [3, с. 259].

Символічним зображенням сестринства у цьому романі є процес створення ковдри. Сілі та Софія разом працювали над стебною ковдрою, для якої використовували техніку стьобання тканини та викрійку із символічною назвою «Вибір сестри». Варто зазначити, що такі ковдри є важливою частиною афроамериканської народної культури, які відображають усі проблеми та життя чорношкірих. У контексті цього роману розглядаємо створення такої ковдри як акт об'єднання жінок. Зшиття маленьких клаптиків різної тканини в одну єдину ковдру символізує відновлення жіночої сили та незалежності. «Така жіноча техніка створення ковдр функціонує як спосіб створення жіночої спільноти у світі, що пригнічує жіноче самовираження» [19, с. 19]. Кожен клаптик тканини — це уособлення окремої особистості, яка поєднується в щось єдине, створюючи красу та гармонійну цілісність. Створення жінками ковдр у романі «Колір пурпурний» відображає згуртованість чорношкірих жінок, вияв творчості та відображення афро-американських культурних традицій.

Найпершими та найбільш вираженими рисами сестринства зображеними у романі є стосунки рідних сестер: Нетті та Сілі. Дитинство

дівчат було позбавлене любові та хорошого прикладу долі жінки. «Їхня мати вічно вагітна за життя, а зараз мертва» — це повчальна історія про болюче та жалюгідне життя чорношкірої жінки, яка перебуває під контролем жорстокого та ненависного чоловіка [13]. Незважаючи на важке дитинство, сестри безмежно люблять одна одну, а Нетті стає для старшої сестри найпершою впливовою жінкою. Маючи насильницького батька та до смерті хвору мати, Нетті підтримує свою старшу сестру та закликає до боротьби з чоловіком та дітьми, що знущаються над нею [19, ст.20]: *«Не дозволяй їм вилазити собі на голову, повчає мене Нетті. Тобі треба дати їм зрозуміти, хто тут головний...Ти мусиш боротися. Ти мусиш боротися»* [3, с. 35]. Міцний зв'язок між сестрами проявляється у спільному навчанні. Нетті за будь-яких обставин навчала свою старшу сестру та розповідала усе про що дізналася навіть на іншому материкі. Молодша сестра стає для старшої вчителькою, яка докладає усіх зусиль, щоб просвітити та навчити Сілі, дати основу для освіченості. Навіть тридцятирічна розлука сестер не зруйнувала їхній міцний зв'язок. Любов та підтримка жила у листах, зберігаючи силу та надію на воз'єднання.

Сестринство також проявляється у дружбі Сілі із Софією. Їхні стосунки показали головній героїні, що жінка може постояти за себе і має змогу боротися. Софія стала прикладом для Сілі відважної жінки, яка завдяки бунтівному духу відмовляється від соціальних правил, які принижують жінок. Софія змушує Сілі усвідомити, що існують жінки, які дають відсіч як білим, так і чорним чоловікам, а прикладом спроби «відкрити очі» подрузі є одна з таких розмов між ними: *«Усе своє життя я мусіла битися. Я мала боротися з батьком. Боротися з братами. Боротися з кузенами та дядьками. Донька не в безпеці в сім'ї, де самі чоловіки. Але я ніколи не думала, що мені доведеться боротися у власному домі. Я люблю Гарпо, сказала вона. Господу відомо, як сильно я його люблю. Але я радше його уб'ю, перш ніж дозволю побити себе»* [3, с. 61].

Варто також говорити і про стосунки жінок із Шуг Ейвері, яка стала великим стимулом для активної позиції не лише Сілі, а й Мері Агнес. Шуг Ейвері приклад жінки, що повністю ігнорує визначені суспільством ролі для жінок [19, с. 21]. Тут варто зазначити, що стосунки Сілі з Шуг дещо відмінні від дружби з Софією, Мері чи її зв'язком із Нетті. Сестринство у контексті Шуг та Сілі набуває романтичного характеру, адже їхня жіноча дружба трансформується у справжнє кохання. Шуг стає не лише прикладом вільної жінки, подругою чи коханкою, а й — наставницею, ангелом охоронцем та каталізатором у прояві сексуальної орієнтації головної героїні [19, с. 21]. Шуг показує, що потрібно насолоджуватися життям, слухати та піклуватися про себе у першу чергу. Доречно згадати, що Еліс Вокер в одному з визначень поняття “womanist” зазначала, що це жінка, яка: “Loves music. Loves dance. Loves the moon. Loves the Spirit. Loves love and food and roundness. Loves struggle. Loves the Folk. Loves herself. *Regardless*” [23]. Саме ось це визначення уособлює образ Шуг Ейвері у романі. Присвячуючи пісню Сілі, Шуг проявляє любов та увагу до подруги, намагаючись показати справжню підтримку жінки, на яку заслуговує кожна жінка. Окрім цього допомога з боку Шуг проявилася і в тому, що вона зупинила знущання над Сілі чоловіком: *«Я не поїду, сказала вона, поки не переконаюсь, що Альберт навіть не матиме на думці підіймати на тебе руку»* [3, с. 103]. Також віднайшовши заховані містером ___ листи від Нетті, Шуг вдалося відновити втрачений зв'язок та надії Сілі на повернення сестри. Дружба з Шуг перетворилася на міцний союз на все життя, який допоміг Сілі гідно триматися у боротьбі з містером ___ та стати їй на ноги.

Отже, концепція сестринства у романі «Колір пурпурний» яскраво зображена за допомогою жіночих образів. Дружба між жінками стала основною рушійною силою у боротьбі проти домінантності чоловіків та расового гноблення. Створивши тісні зв'язки, жінки віднайшли в собі

смівлівість діяти, змінювати власне життя, а підтримка одна одної насичена взаємною любов'ю допомагала розповідати світу власні історії.

2.3. Пошуки власного «Я» крізь призму расизму та насилля

Становище афроамериканських жінок суспільстві Америки протягом століть характеризувалося расовим та гендерним гнобленням, численними випадками сексуального насилля, появою ідеї про неповноцінність кольорових жінок та інших стереотипів. Незважаючи на усі ці труднощі, чорношкірі жінки ніколи не здавалися і продовжують цю боротьбу дотепер. Проте для того, щоб змінити викривлені уявлення про афроамериканок та здобути певну незалежність, слід спершу змінити свідомість чорношкірих жінок та їхнє ставлення до себе [21]. Зокрема, Еліс Вокер в епістолярному романі «Колір пурпурний», створивши жіночі образи, зобразила різні рівні ідентичності чорношкірих жінок та яскраво продемонструвала трансформацію жінки, фактично, з рабині у незалежну та сильну особистість.

Головна героїня твору — Сілі уособлює глибоку духовну трансформацію чорношкірої жінки. Її історія є прикладом реального життя бідних «кольорових» жінок у селі на Півдні США, які окрім інтернаціонального расизму, стають жертвами у власних сім'ях. Сілі — дівчинка, яка була побита та зґвалтована вітчимом, потім примусово видана заміж за містера____, ставши його рабинею. Народжені нею діти були забрані вітчимом і продані, а найдорожча для неї людина — молодша сестра була змушена виїхати. Бачимо, що протягом деякого періоду Сілі залишається одна зі своїми листами до Бога. Життя дівчини із підліткового віку було гнітючим та скаліченим, а дні були схожими на виживання. Ще в дитинстві її спроби пошуку власного «Я» були зруйновані чоловіками, а відсутність прикладу успішної жінки, яка змінила життя, в неї не було.

Проте першим проявом віднайти власний голос стало написання листів до Бога, а потім і до сестри Нетті. Її особистість починається формуватися з мови. Це відображається у листах до Бога, у яких вона допускала велику кількість помилок. Така стилістична особливість є оригінальною задумкою Еліс Вокер. За допомогою цього, письменниця передала справжню мову героїні та зобразила реалії чорношкірих дівчат, які не мали можливості здобути повну освіту. На початку роману спостерігаємо, що молодша сестра докладала усіх зусиль навчити Сілі грамотно писати та читати, але від'їзд Нетті на довгий час припинив цю можливість, і тому Сілі писала, як знала. Варто звернути увагу, що попри незнання усіх правил «стандартної» англійської мови Сілі не припиняла писати листи, що характеризує її бажання мати голос. Також невеликі межі словникового запасу Сілі простежуються, коли вона хоче описати фізіологічні зміни після побаченої оголеної Шуг. Сілі виражає почуття так ніби вона *«перетворилася на чоловіка»*. Така мова є відображенням обмеженості Сілі висловити сексуальне бажання та здатності грамотно це сформулювати. Можемо розглядати цей момент, як початок усвідомлення героїні власних бажань та визначення себе і сексуальності.

У цьому контексті слід звернути увагу на жанр аналізованого роману. Епістолярність роману відіграє важливу роль. За допомогою написання листів Еліс Вокер відобразила той період рабства афроамериканської жінки, для якої єдиною можливістю висловити свою думку та почати шлях становлення власної ідентичності було вміння читати та писати [10]. За допомогою письма у чорношкірих жінок є можливість хоч і метафорично, проте сказати вголос свої погляди. Саме тому ми можемо говорити про те, що початком пошуків власного «Я» для головної героїні роману «Колір пурпурний» стало написання листів. Також можемо припустити, що роман написаний двома голосами [10]. Перший голос — це Сілі, яка пише листи Богу, розповідаючи про свій пережитий, болючий досвід, а другий — це Нетті, яка оповідає про життя в Африці. Аналізуючи цей аспект роману,

можемо говорити про висвітлення теми придушення голосу чорношкірої жінки [10]. Процес написання листів Сілі та Нетті — це уособлення реалізації амбіцій, висловлення справжніх емоцій та порушення тиші чорношкірими жінками. Для обох героїнь листи стали безпечним простором, який допоміг вижити у складні моменти життя. “Men in Celie’s life constantly prevent her from speaking and the act of writing down her feelings is a way of “shouting her rights in silence”. Writing, to Celie, is a tool to stay alive and, therefore, it’s as important to her as breathing” [10, с. 728].

Найбільшим та найважливішим стимулом трансформації та усвідомлення ідентичності Сілі виокремлюємо модель сестринства, яке протягом твору також зазнає метаморфоз. Це потужне почуття, солідарність, підтримка та зв’язок між жінками створює умовно «бульбашку безпеки» за допомогою, якої вони спільними зусиллями протистоять гнобленню. З моменту свого народження чорношкіра дівчина опиняється в небезпеці, адже усі чоловіки, навіть члени родини є небезпечними. Середовище чорношкірої жінки на початку ХІХ століття на півдні США у сільській місцевості характеризується жорстокістю, расизмом та насиллям. Небезпека існує навіть у родині, де дівчата ставали жертвами фізичного та сексуального насильства. Зокрема це відображається у романі «Колір пурпурний», в якому 14-річна Сілі згвалтована і побита вітчимом, а потім і чоловіком; Мері Агнес, що зазнала домагань з боку власного дядька і моральних знущань з боку її чоловіка. Бачимо, що доля чорношкірих жінок надзвичайно складна, і вони потребували безпеки, справжньої любові та підтримки. Саме створення та розвиток моделі сестринства допоміг чорношкірим жінкам розірвати кайдани рабства. Зокрема, характер та рішучість дій подруг стали прикладом іншого сценарію життя, в якому можлива боротьба проти домінантності чоловіків. Основною рушійною силою згуртованості жінок була підтримка та справжня любов, яка створила безпечне середовище та сприятливі умови

для розвитку індивідуальності, усвідомлення власної цінності та розкриття внутрішнього потенціалу.

Важливо також говорити, що на шлях пошуків власного «Я» вплинула творчість. Традиційно суспільство обмежувало чорношкірих жінок у вільному виборі занять у житті, адже за соціально визначеними нормами жінка має виконувати роль дружини, яка народжує дітей та слідкує за господарством. Такі умови пригнічують таланти та потенціал жінок, які в результаті просто втрачають мету у житті. «Колір пурпурний» висвітлює проблему творчості та власної справи чорношкірої жінки. Прикладом є Шуг Ейвері — співачка блюзу, яка згодом надихнула іншу дівчину — Мері Агнес на початок кар'єри співачки. Мері починає писати власні тексти за допомогою яких, вона розповідає свої історії та болючий досвід дискримінації та зґвалтування. Окрім музики, фактором для формування особистості є шиття. Це заняття стало для Сілі одним із способів виживання, розрадою після усіх над нею знущань. Створення ковдр — це одна з традицій в афроамериканській культурі, яка згуртовує жінок спільною працею. Насправді цей процес рукоділля став для Сілі важливим етапом на шляху становлення самостійності. Створюючи ковдри, сукні, штори чи штани, Сілі зцілювалася. Це хобі дало змогу творити та стало справою життя дівчини.

Цікавою особливістю та важливою ідеєю цього роману є те, що жіноча сила ладна позитивно вплинути і на зміни чоловіків [10]. Зокрема, це відображається у розвитку образу містера____ (Альберт). Цей чоловік протягом багатьох років фізично знущався над Сілі, бив її лише за те, що вона не була Шуг Ейвері. Цей чоловік вважав дружину рабинею, яка має доглядати дітей та слідкувати за господарством: *«Гарно запитав свого тата, чому той побив мене. Містер____ сказав, Тому, що вона моя дружина. До того ж вона вперта. Усі жінки годяться тільки для — він не договорив.»* [3, с. 41]. Містер____ вважає, що потрібно бити жінок, щоб вони слухалися його та виконували усі накази, таке ставлення найяскравіше

відображає цитата: *«Ти хоч раз її бив?...Тоді як ти її приструниш? Жінки, вони як діти. Маєш дати зрозуміти хто тут головний. Нічого не допоможе краще, ніж хороший ляпас»* [3, с. 55]. Проте, коли його дружина почала боротися проти такого ставлення та поїхала від нього, покинувши все, він починає змінюватися. Містер_____ почав цікавитися релігією, доглядати за собою та працювати в полі. Сила та сміливий крок Сілі стали поштовхом для змін містера_____, який також став на шлях духовної трансформації, почав усвідомлювати скоєні помилки та по-справжньому слухати.

Отже, попри страждання, приниження та насильство головній персонажці цього роману вдалося розширити межі власних можливостей та подолати страх говорити і обирати власний життєвий шлях. Творчість та підтримка іншими жінками стали основою для боротьби проти системи. *«Що ж сказала я, треба із чогось починати, якщо хочеш стати кращим. Для цього в нас лише є власне «я»»* [3, с. 328].

ВИСНОВКИ

У контексті аналізу американської літератури значної уваги потребує розгляд творчості афро-американських письменниць, які зробили неабиякий внесок у літературу Америки, а їх діяльність протягом довгого періоду залишалась поза увагою в літературному контексті.

Афро-американські письменниці аналізують та вивчають процес становлення ідентичності жінок у дещо відмінний від європейських колег спосіб. Кольорові письменниці у своїй творчості звертають увагу на проблеми расового гноблення, жіночності, сестринства, сексуальної орієнтації та відновлення справжньої ідентичності та культури. У контексті афро-американської літератури ми дослідити введення Еліс Вокер поняття “womanism”, яке протиставляється “feminism”. Концепція вуманізму заснована на історичному досвіді афроамериканок у суспільстві, це можливість розглянути проблеми, з якими борються «кольорові» жінки протягом століть. Крізь призму вуманізму ми спостерігаємо наслідки ігнорування факту існування расових та культурних відмінностей між «кольоровими» та «білими» жінками, що суттєво вплинуло на творчість афро-американських письменниць.

У контексті поняття «вуманізму» ми аналізуємо епістолярний роман Еліс Вокер «Колір пурпурний», у якому яскраво зображена реальність життя чорношкірих жінок на Півдні Америки, а також їхня боротьба проти гноблення у патріархальному суспільстві. Досліджуючи проблематику цього роману, ми визначили, що Еліс Вокер створила багатогранну систему жіночих образів, за допомогою яких акцентувала увагу на проблемі поневолення афроамериканок. Кожен образ зазнав процесу метаморфози та став уособленням мужності, сили та згуртованості. Важливою темою роману є зображена модель сестринства. Дружба, любов та взаємна підтримка допомагають героїням усвідомити власну цінність та можливості

для розвитку. Окрім об'єднання чорношкірих жінок з Півдня США, ми спостерігаємо за особистою трансформацією головної героїні, яка пережила сексуальне та фізичне насилля. Образ Сілі — це уособлення малоосвіченої дівчини, яка у підлітковому віці стала жертвою жорстоких знущань у сім'ї, проте за допомогою любові до сестри, підтримки та прикладу хоробрих, войовничих подруг стала незалежною чорношкірою жінкою, яка розкрила власний потенціал та ідентичність.

Важливим аспектом аналізу роману було дослідження та характеристика системи символів. Це дозволило заглибитись в ідейно-тематичну структуру твору, простежити внутрішній світ персонажів та переосмислити питання гендеру та раси. Використання певних кольорів, епістолярного жанру, зображення трансформації образу Бога, розкриття сексуальної орієнтації є основними символами цього роману.

Отже, у проаналізованому романі Еліс Вокер переосмислює негативний досвід чорношкірих жінок, зображає їх пригноблення в американському суспільстві, проте дає можливість і приклад наступним поколінням афроамериканок боротися за свої права.

Список використаної літератури

1. Агєєва В. Гендерна літературна теорія і критика. Основи теорії гендеру : навч. посіб. Київ, 2004. С. 424–443.
2. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 633 с. – (Слово. Знак. Дискурс).
3. Барва пурпурова [Текст] : роман / Еліс Вокер; переклад з англ. Анастасія Божук. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. - 352 с.
4. Висоцька Н.О. Концепція мультикультуралізму як чинник розвитку літератури США кінця ХХ – початку ХХІ століть. : навч. посіб. / Київ. нац. лінгв. ун-т. — Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. 104 с.
5. Гоца Н. Особливості розвитку та становлення афро-американської жіночої прози. Наукові виклади. 2009. С.70–74.
6. Шимчишин М. Гарлемський ренесанс як етап творення нової афро-американської ідентичності. // *Слово і Час*. — 2012. — № 6 — С. 77-84.
7. A Litany for Survival: The Life and Work of Audre Lorde by Ada Gay Griffin, Michelle Parkerson. BOMB Magazine. URL: BOMB Magazine | A Litany for Survival: The Life and Work of Audre... (Last accessed: 25.04.2025).
8. Anwer R. Painting with words: Color terminology and pragmatic resonance in Alice Walker's *The Color Purple* (1982). // *Research Journal in Advanced Humanities*. 2023. Vol. 4, No. 3. URL: <https://doi.org/10.58256/rjah.v4i3.1284>
9. Aşci Y., Nenni S. Indicators Of Feminism And Feminist Views In Alice Walker's Novel *The Color Purple* And Sarah Moore Grimke's. *The Journal of International Social Research*. February 2018. P. 53.
10. Banerji N. *The Shadowed Identity: A Study of Alice Walker's the Color Purple*. Department of Humanities and Social Science. Vol. 2, No. 2. March 2012. P. 724–729.

11. Campbell A. Do You Know 10 Variations of Feminism? URL: [The Ten Variations of Feminism](#) (Last accessed: 25.05.2025).
12. Collins, Patricia Hill. Defining Black Feminist Thought. URL: [patricia-hill-collins-defining-black-feminist-thought.pdf](#) (Last accessed: 22.04.2025).
13. Hopson C. R. Tell Nobody but God”: Reading Mothers, Sisters, and “The Father” in Alice Walker’s *The Color Purple*. March 20, 2018. URL: <https://doi.org/10.31532/GendWomensStud.1.1.003> (Last accessed: 22.04.2025).
14. Izgarjan A., Markov S. Alice Walker’s Womanism: Perspectives Past and Present. University of Novi Sad. Gender Studies. Vol. 11, No. 1. December 2012. P. 304–315
15. Joby J. Womanist Existentialism. Self Published. August, 2021. 33 p.
16. Kuenz J. Modernism, Mass Culture, and the Harlem Renaissance: The Case of Countee Cullen. The Johns Hopkins University Press. September 2007. P. 507–515.
17. Lorde A. The Poetry Foundation. URL: [Audre Lorde | The Poetry Foundation](#) (Last accessed: 25.05.2025).
18. Lorde, Audre. The Uses of Anger: Women Responding to Racism. - Literacies: Reading, Writing, Interpretation / Terence Brunk, Suzanne Diamond. W. W. Norton & Company, 1997. P. 369–377.
19. Majid B. Sisterhood in Alice Walker’s *The Color Purple*. *Galaxy: An International Multidisciplinary Research Journal*. May 2016. P. 24.
20. Orjinta I. A. Eine feministisch-womanistische auseinandersetzung und literarische deutung. University of Nigeria. 2012. P. 162–170.
21. Stanisoara C.M. Alice Walker’s Colors of Identity. *Journal of Literature and Art Studies*. September 2016. P. 989–995.
22. Walker, Alice (1982). *The Color Purple: A Novel* (First ed.). New York: Harcourt Brace Jovanovich.

23. Walker, Alice. *In Search of our Mothers' Gardens: Womanist Prose*. New York: Harcourt Inc, 1983.

24. Womanism. *The Black Metropolis Research Consortium*. URL: Womanism | The Black Metropolis Research Consortium (Last accessed: 20.04.2025).